

прогнозування. Все це зумовлює необхідність активного впровадження і застосування пошуково-дослідницького підходу у навчально-виховному процесі школи сьогодення.

Список використаних джерел

1. Борщина Н. В. Організація пошуково-дослідної діяльності майбутніх учителів технологій з використанням ІКТ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://intkonf.org/borschina-nv-organizatsiyaposhukovo-doslidnoyi-diyalnosti-maybutnih-uchitelivtehnologiy-z-vikoristannyam-ikt/>.
2. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. / Г. С. Цехмістрова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 240 с.
3. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибрані твори. В 5-ти т.– К.: Радянська школа, 1976. – Т. 1. – 670 с.
4. Організація та управління творчою діяльністю старшокласників на уроках природничо-математичного циклу: Навчальний посібник. / А. В. Семенова. – Одеса: “Друк”, 2001. – 207 с.

Науковий керівник: канд. біол. наук Алексєєва А. А.

Овдієнко Н. Р.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

СУТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО»

Важливу роль у формуванні творчого потенціалу відіграє активна участь студентів систематичній науково-дослідній роботі. Її завдання полягає в розвитку та вдосконаленні вмінь пошукової та дослідницької діяльності, творчого підходу в розв'язанні поставлених завдань та вмінні застосовувати методи наукових досліджень на практиці.

Науковці В. Гаврилюк [1], Л. Гусейнова [2] і Т. Ісламішина [3] виокремлюють три можливі рівні самореалізації здобувачів вищої освіти у навчально-дослідній роботі:

- **Репродуктивно-стереотипний рівень.** На цьому рівні пошук шляху для розв'язання проблеми відбувається згідно із засвоєними раніше алгоритмами. Здобувачі вищої освіти не виявляють особливого прагнення до оволодіння культурою навчальних досліджень, а намагаються одержати результат максимально швидко та докладаючи мінімум зусиль, постійно звертаючись до викладачів за детальними роз'ясненнями вимог до завдання дослідження та алгоритму дослідження.

- **Адаптаційний рівень.** На цьому рівні здобувачі вищої освіти здатні проводити наукові дослідження на основі розробленого викладачем алгоритму.

- **Творчо-рефлексивний рівень.** На цьому рівні здобувачі виокремлюють суть проблеми, можуть змодельовати дослідну ситуацію та знайти способи її розв'язання. Здобувачі здатні критично аналізувати одержані досягнення та виокремлювати бар'єри, які перешкоджають отриманню результатів.

Завдяки активній участі у науково-дослідній роботі здобувач вчиться володіти навичками роботи з різними видами інформаційних джерел. У закладах вищої освіти функціонують два види науково-дослідної роботи: 1) навчальна науково-дослідна робота, яка передбачена навчальними планами; 2) науково-дослідна робота, яку здійснює студент під чітким керівництвом наукового керівника.

Навчальна науково-дослідна робота. Відповідно до навчальних планів, навчальна науково-дослідна робота, що передбачена в межах навчального процесу, є обов'язковою для кожного. Всі здобувачі вищої освіти мають на високому рівні оволодіти процесом наукового пізнання. Для цього їм необхідно протягом усього періоду навчання виконувати завдання, що поступово ускладнюються та поглиблюються. До них належать: виконання лабораторних, практичних, семінарських і самостійних завдань, підсумкових робіт, які містять елементи проблемного пошуку; написання реферату у процесі вивчення дисциплін; виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру; розроблення методичних матеріалів на основі самостійно проведених досліджень, а саме спостереження, анкетування, бесіда,

соціометрія тощо; підготовку і захист курсових і кваліфікаційних робіт, пов'язаних із проблематикою досліджень кафедр.

Дослідження, які пов'язані з виконанням навчальних завдань, допомагають набувати здобувачам вищої освіти досвід наукового проведення лабораторних робіт, збирати та систематизувати експериментальні результати для практичних занять, аналізувати наукову літературу. Важливу роль у цих завданнях відіграє виконання творчих робіт (рефератів, доповідей тощо), для яких необхідно залучати самостійно зібрану інформацію.

Дедалі частіше в процес навчання з метою вдосконалення навичок науково-дослідної роботи впроваджують навчально-дослідні завдання. Індивідуальне навчально-дослідне завдання – це вид навчально-дослідної роботи студента, яка виконується в процесі вивчення матеріалу навчального курсу й відображає певний рівень його навчальної компетентності. Цей вид завдань спрямований на самостійне опрацювання частини навчального матеріалу, систематизацію та узагальнення інформації, та відпрацювання навичок практичного застосування знань із навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Всі індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ) оцінює викладач, який викладає навчальний курс і приймає іспит чи залік. Оцінка за виконання цього виду завдань є обов'язковим компонентом підсумкової оцінки й виставляється на завершальному занятті. Питома вага ІНДЗ залежить від складності та змісту завдання.

Курсові та кваліфікаційні роботи потребують від студентів найбільше умінь, які студент набуває поступово протягом усього періоду навчання. На першому етапі наукового досвіду майбутні фахівці ознайомлюються з прийомами, методами та видами наукових досліджень, вивчають основні поняття наукового апарату, навчаються використовувати правила добирання необхідної інформації для підготовки рефератів, доповідей тощо.

На другому етапі здобувачі вищої освіти більш детально з фаховим напрямком роботи кафедр, починають обирати конкретну тему для самостійної пошукової роботи. Крім рефератів, на цьому етапі, здобувачі пишуть курсові проекти з навчальних дисциплін, які мають, переважно, реферативний характер.

Сприятливі умови для третього етапу створює активна виробнича практика. На цьому етапі рівень підготовленості здобувачів вищої освіти дозволяє проводити самостійні наукові дослідження та писати курсові проекти з фахових дисциплін. Під час виконання курсових робіт здобувачі вищої освіти вчаться працювати з науковою літературою, добирати й аналізувати інформацію, цим самим роблячи перші кроки до самостійних наукових досліджень. З кожним наступним курсовим проектом вимоги до роботи помітно підвищуються і їх написання з часом стає справжнім творчим процесом, готуючи здобувачів до наступного етапу наукового досвіду.

На четвертому етапі здобувачі вищої освіти наближаються до кваліфікаційної межі професійної підготовки. На цьому етапі студенту необхідно вміти сформулювати тему, правильно обрати методику її дослідження, правильно організувати та провести його, здійснити якісний і кількісний аналіз отриманих результатів, систематизувати їх, зробити чіткі й аргументовані висновки та правильно оформити результати дослідження. Цей етап збігається, переважно, з останніми курсами навчання здобувачів вищої освіти. На останніх курсах, зазвичай, здобувачі вже працюють за спеціальністю і цей факт, однозначно, впливає на вибір тематики дослідження. В такому разі тематика роботи може містити не лише аналіз наукової літератури, а й власний досвід, який додає роботі наукової цінності. Всі здобувачі виконують і захищають кваліфікаційну роботу, яка є підсумком всіх етапів науково-дослідної роботи.

Науково-дослідна робота студентів. Науково-дослідна робота студентів, яка відбувається за межами навчального процесу – це один із найважливіших засобів формування висококваліфікованого спеціаліста.

До основних форм науково-дослідної роботи належать: робота в наукових гуртках; участь у студентських наукових семінарах, форумах, конференціях, конкурсах наукових робіт; організація спеціальних курсів, програм, проведення занять із групами студентів, які мають

виражену мотивацію до наукової діяльності; проведення досліджень у межах творчої співпраці кафедр, факультетів; написання статей, тез, доповідей, інших публікацій.

Предметні наукові гуртки найчастіше використовуються в роботі зі здобувачами вищої освіти на перших курсах. Для успішного функціонування предметного гуртка необхідно дотримуватися таких принципів при організації роботи: добровільність; плановість; реальність тематики; різноманітність методів роботи; стабільність складу колективу; врахування інтересів і можливостей учасників; висока наукова кваліфікація викладача; спадкоємність і формування традицій у роботі.

Участь у роботі гуртків сприяє детальнішому ознайомленню зі станом розроблення наукових проблем у різних галузях, розширенню світогляду, ерудиції, вчить застосовувати теоретичні знання на практиці тощо. Учасниками гуртка можуть бути студенти групи, курсу, факультету. Ними можуть бути і студенти всього закладу освіти, але найчастіше це стосується лише гуртків гуманітарних наук. Технічні та природничі гуртки, зазвичай, формуються в межах курсу. Ця особливість пов'язана з тим, що дослідження студента четвертого курсу будуть незрозумілими студентам першого курсу та спричинить втрату інтересу до гуртка.

Керівники на перших заняттях знайомлять здобувачів із методами та способами наукових досліджень, збиранням інформації, роботою з літературою тощо. В подальшій роботі гуртка вони спостерігають та допомагають здобувачам у дослідженні обраної тематики.

Між учасниками гуртка розподіляють теми доповідей і рефератів, ознайомлюють із літературою та пропонують скласти план роботи, після чого здобувачі готують різні доповіді та реферати, які заслуховують на засіданнях гуртка чи наукових конференціях за заздалегідь складеним графіком, щоб учасники мали змогу поставити запитання доповідачу й отримати розгорнуту відповідь.

Робота студентів у проблемних групах має багато спільного із роботою в наукових гуртках, але цей вид роботи може об'єднувати здобувачів різних курсів і факультетів. Об'єктом дослідження зазвичай є тема, якою займається науковий керівник цієї групи. Перевага такої форми роботи полягає в можливості дослідження обраної теми значно глибше і різнобічніше, адже ці групи співпрацюють з людьми, які стикаються з досліджуваною проблемою.

Робота здобувачів у проблемних студентських лабораторіях (ПСЛ) вчить працювати колективно, адже якщо кожен учасник відповідатиме переважно тільки за себе, то в цьому виді роботи, де теми досліджень глобальніші, обійтися лише самостійною роботою неможливо. Зазвичай, керівник проблемної студентської лабораторії допомагає розділити тему на окремі питання, дослідження якого робитиме свій внесок у розв'язання головної проблеми. Для злагодженої і точної роботи керівник враховує інтереси, схильності та можливості кожного учасника. Працюючи над проектом, учасники можуть застосувати здобуті раніше знання, вміння та навички при проведенні дослідження, яке матиме практичне значення. Такий вид діяльності є цінним досвідом наукової та практичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк, В.В. (2002). Динамика ценностных ориентаций в период социальной трансформации (поколенный подход). Социс, 1, 96-105.
2. Гусейнова, Л.А. (1999). Ценностные ориентации: гендерный аспект. Социс, 5, 130-133.
3. Исламишина, Т.Г. (1999). Дифференциация ценностных ориентаций студентов. Социс, 6, 132-136.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор Данилюк С. С.